

Funkce metod ve výuce, Metody tvořivé práce ve škole

Eva Smrčková
prosinec 2010

Funkce metod ve výuce

■ obsah

- Metody ve výukovém procesu
- Tradiční pedagogika
- Kopernikovská revoluce
- Význam metod
- Organizace metod
- Nezbytné prvky metod
- Postavení metod
- Úloha metod
- Funkce metod
- Co brání plnému uplatnění ? - Výzkum

Metody

- metody spolu s cíli, teoretickými koncepcemi, podmínkami a prostředky vytvářejí rámec pro lidskou aktivitu
- hledají se účinnější metody, nebo se aspoň modifikují a inovují
- přizpůsobují se novým situacím

Metody ve výukovém procesu

- způsob jednání učitele a žáků v edukačním procesu
- orientace na cíle a objekt poznání + interakce žáci-učitel
- zaměření na psychický stav, vývojové fáze, sociální prostředí aj.

Tradiční pedagogika

- výuková metoda spojována jen s vyučovací činností učitele
- tzv. bezdětná pedagogika“
- vylučovala žáka, žák je pouze objekt působení

„Kopernikovská revoluce“

- posun edukačního procesu k žákovi
- určujícím faktorem je interakce učitel-žák
- pedagogická komunikace není už jen prostředek k dosažení cíle, ale představuje vlastní cíl edukačního aktu

Význam metod

- v nejobecnějším významu =) způsob, sled kroků, kterým dosahujeme stanoveného cíle
- konkrétněji však hovoříme o různých podobách a formách
- konkrétní cíle podléhají vlivu společenských a osobnostních faktorů
- respektování souvislostí =) komplexní edukační fenomén
- utvářen variabilními podmínkami

Nezbytné prvky metod

- orientace na cíl – určující faktor edukačního dění
- bez metody tj „promyšlených dílčích postupů“ nelze k cíli dojít
- cíl je nutné specifikovat, vymezit, konkretizovat
=) transformace poznání v konkrétní obsah =
učivo a zároveň použití metod adekvátních a funkčních
- metoda má funkci zprostředkovatele
=) zpracování učitelem a žáky =) vlastní osvojení

Organizace metod

- vždy jsou metody realizovány v určitém uspořádání mezi učitelem a žáky
- velkou úlohu hraje:
  - počet participujících žáků
  - charakteristika prostoru
  - faktor času – ovlivňuje výběr metod a jejich realizaci
- dynamický aspekt – komunikace mezi účastníky
- součástí jsou didaktické prostředky (obrazy, přístrojové vybavení atd)

Postavení metod

- specifické postavení a nezastupitelné funkce v širokém rozsahu
- bohatá možnost různých přístupů v realizaci
- existují podrobné přehledy a klasifikace metod x rejstřík používaných metod je velmi omezený

Úloha metod

- zprostředkování vědomostí a dovedností
- aktivizační funkce =) motivace, ovládnání postupů, úkonů, operací, osvojení práce a myšlení
- komunikační funkce – předpoklad pro efektivní interakci

Funkce metod

- Belz a Siegrist(2001,s.30) – klíčové kompetence
- v podstatě reprezentují funkce metod
- obsahově neutrální
  - organizace a provádění úkolů
  - komunikace a kooperace
  - aplikace technik učení a technik učební práce
  - samostatnost a zodpovědnost
  - snášení zátěže aj...

Co brání plnému uplatnění?

- učitelé ovládají jen úzký repertoár metod
- z výzkumu vyplynulo že:
  - učitelé jsou bezradní ve vztahu k metodám, poněvadž používají jen metody tradiční
  - metody které používají jsou prý dostačující
  - malý zájem o alternativní školy a inovativní vzdělávací pokusy
  - není metodám věnována žádoucí pozornost

Metody tvořivé práce

■ Obsah

- jak můžeme rozvíjet tvořivé myšlení**
- přiblížení některých jednotlivých metod**

Metody tvořivé práce

- prostřednictvím obsahu jednotlivých předmětů
- podmínky: přeměna statického obsahu na dynamický proces
- interakce učitel – obsah – žák
- didakticko-dynamizující prostředky - metody a formy práce
- některé jsou současně i cílem a obsahem vyučování

Nejefektivnější metody

- problémová metoda
- heuristický rozhovor
- pozorování
- laboratorní metody
- brainstorming
- hra

Heuristický rozhovor

- předstupěň problémové metody
- osvojení strategie řešení problému
- formulace problému
- hledání řešení
- ověření správnosti řešení

Učení řešením problému

- různé klasifikace
- první dělení:
  - problémy s fixním řešením – jediné správné řešení, uplatňuje se nový nápad, konvergentní myšlení
  - problémy s otevřeným koncem – více řešení, divergentní myšlení
- druhé dělení podle způsobu zadání
  - problémy formulované pro řešitele
  - problémy, které si řešitel formuluje sám – vyšší intelektová zralost

Postup řešení problému

1. nastolení problémové situace, formulace problému
2. vytváření hypotéz řešení problému
3. výběr jedné hypotézy jako řešení
4. verifikace řešení

Proces řešení

- vyžaduje analýzu a syntézu
- analýza: rozčlenění na známé a neznámé prvky => subproblémy
- následuje syntéza – rozhodnutí a řešení
- na základě syntézy se uskutečňuje konfrontace problému dle zkušeností jednotlivce

Další myšlenkové operace

- porovnávání
- abstrakce
- úsudek induktivní nebo deduktivní
- analogie
- zevšeobecnění
- a další...

Výhody

- systematické a komplexní procvičování intelektových dovedností
- velký význam v psychickém vývoji žáka
- uplatnění při řešení didaktických problémů
- žák dospěje k novému poznatku samostatnou činností

Brainstorming

- kolektivní metoda
- základní pravidla:
  1. je vyloučena kritika navrhovaných možností řešení
  2. podporují se jakékoliv asociace
  3. množství nápadů má být co největší
  4. přípustné jsou jakékoliv kombinace, modifikace

Formy brainstormingu

- ústní
- písemná
- podmínkou je pouze dostatečný časový prostor

Výhody

- vzájemná inspirace
- volná produkce nápadů
- zaměřená na spolupráci x soutěž
- užití divergentního myšlení (uplatnění zejména flexibility, originality)
- intelektový trénink tvořivého myšlení, případně fantazie, imaginace

Hra

- interakcí s prostředím se získávají nejen informace jako výsledek, ale interakcí se žák i učí
- zkušenosti jsou získány na základě aktivní činnosti, která je **přirozená**
- společné znaky s kreativitou, fantazií, spontánností, improvizací a další...

Zdroje

J.Maňák: *Funkce metod ve výuce*

J.Št'áva: *Metod tvořivé práce ve škole*

PdO 3/2001 s.4-10

-
- Děkuji za pozornost